

ปฏิจจสมุปปบาท ตอนที่ ๒

สุภีร์ ทุมทอง

๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑

ประเด็นการบรรยาย

๑. หลักปรัชญาจสมุปปาต
๒. ความสำคัญของปรัชญาจสมุปปาต
๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปรัชญาจสมุปปาต
๔. ปรัชญาจสมุปปาตในกระบวนการปฏิบัติธรรม
๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาจสมุปปาต

๑.๑ หลักทั่วไป

อิมสมิ สติ อิท โหติ,
อิมสสุปปาธา อิท อูปปชชติ,
อิมสมิ อสติ อิท น โหติ,
อิมสส นโรธา อิท นีรุชฌติ.

(สํ.นํ. ๑๖/๒๑ ทสพลสูตร)

๑.๒ หลักแจกแจงขยายความ

อวิชชาปัจจยยา สงฺขารา, สงฺขารปัจจยยา วิญฺญาณํ,
วิญฺญาณปัจจยยา นามรูปํ, นามรูปปัจจยยา สฬายตน์,
สฬายตน์ปัจจยยา ผสฺโส, ผสฺสปัจจยยา เวทนา,
เวทนาปัจจยยา ตณฺหา, ตณฺหาปัจจยยา อูปาทานํ,
อูปาทานปัจจยยา ภโว, ภวปัจจยยา ชาตี,
ชาตีปัจจยยา ชรามรณํ โสภกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺตี,
เอวเมตสฺส เกวลสฺส **ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺพุทธโย โหตี**

(สํ.นិ. ๑๖/๒๑ ทสพลสูตร)

๑.๒ หลักแจกแจงขยายความ

อวิชชชาย เตวว อเสสวिरากนินโรธา สงขารนินโรโธ,
สงขารนินโรธา วิญญานนินโรโธ, วิญญานนินโรธา นามรูปนินโรโธ,
นามรูปนินโรธา สฬายตทนนินโรโธ, สฬายตทนนินโรธา ผสฺสนินโรโธ,
ผสฺสนินโรธา เวททานนินโรโธ, เวททานนินโรธา ตณฺหานนินโรโธ,
ตณฺหานนินโรธา อูปาทานนินโรโธ, อูปาทานนินโรธา ภาวนินโรโธ,
ภาวนินโรธา ชาตินินโรโธ, ชาตินินโรธา ชรามรณํ
โสภกปริเทวทุกขโทมนสฺสุปายาสา นินฺรุชฺฌนฺตติ;
เอวเมตสฺส เกวลสฺส **ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นินโรโธ** โหติ.

(สํ.นិ. ๑๖/๒๑ ทสพลสูตร)

ประเด็นการบรรยาย

๑. หลักปรัชญาจรรยาบรรณ
๒. ความสำคัญของปรัชญาจรรยาบรรณ
๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปรัชญาจรรยาบรรณ
๔. ปรัชญาจรรยาบรรณในกระบวนการปฏิบัติธรรม
๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาจรรยาบรรณ

๒. ความสำคัญของปฏิเสธสมุပ္บาท

- ๒.๑ เป็นความจริงที่ไม่ขึ้นกับการอุปัติของพระศาสดา
- ๒.๒ เป็นธรรมลึกซึ้งเหนือตรรกะ
- ๒.๓ เป็นธรรมที่พระโพธิสัตว์พิจารณาก่อนตรัสรู้
- ๒.๔ เป็นธรรมเทศนาสายกลาง
- ๒.๕ เป็นอริยญาณธรรม
- ๒.๖ เห็นปฏิเสธสมุပ္บาทชื่อว่าเห็นธรรม
- ๒.๗ รู้ปฏิเสธสมุပ္บาทเป็นสัมมาทิฐิ
- ๒.๘ รู้ปฏิเสธสมุပ္บาทได้ชื่อว่าเป็นสมณะแท้
- ๒.๙ รู้ธรรมะนี้แล้วหมดความสงสัยในชั้นอดีตเป็นต้น
- ๒.๑๐ ไม่รู้ธรรมนี้ไม่อาจพ้นอบาย

๒.๕ เป็นอริยญาณธรรม

กตโม จสฺส **อริโย ฌาโย** ปณฺณาย สุทฺธิจฺโจะ โหติ สุปฺปวิทฺโธ.

อิธ คหปติ อริยสาวโก

ปฏฺิจฺจสมุปฺปาตญฺเณว สาธุกํ โยนิโส มนสิกโรติ

“อิติ อิมสฺมี สติ อิหํ โหติ, อิมสฺสุปฺปาตา อิหํ อุปฺปชฺชติ,

อิมสฺมี อสติ อิหํ น โหติ, อิมสฺส นโรธา อิหํ นโรชฺฌติ,

ยทฺธิหํ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา..

(สํ.น. ๑๖/๔๑ ปัญจเวรภยสูตร)

๒.๖ เห็นปฏิจจสมุปปาทชื่อว่าเห็นธรรม

โย ปฏิจจสมุปปาทํ ปสฺสตี, โส ฌมฺมํ ปสฺสตี.

โย ฌมฺมํ ปสฺสตี, โส ปฏิจจสมุปปาทํ ปสฺสตี.

(ม.มฺ. ๑๒/๓๐๖ มหาหัตถิปโทปมสูตร)

ฌมฺมํ อปสฺสนโต มํ น ปสฺสตี. ฌมฺมํ ปสฺสนโต มํ ปสฺสตี.

(ขุ.อิติ. ๒๕/๙๒ สัมมาภิกัณณสูตร)

๒.๗ รู้ปฏิจจสมุปบาทเป็นสัมมาทิฐิ

ทวยนิสสีโต ขวายํ กัจจาน โลโก เยภุยุเยน
อตถิตถเจว นตถิตถจ.

โลกสมุทย์ จ โข กัจจาน ยถาภูตํ สมมปปญญาय ปสฺสโต
ยา โลเก **นตถิตา**, สา น โหติ.

โลกนโรธํ โข กัจจาน ยถาภูตํ สมมปปญญาय ปสฺสโต
ยา โลเก **อตถิตา**, สา น โหติ. ...

(สํ.นិ. ๑๖/๑๕ กัจจานโคตตสุตฺร)

๒.๗ รู้ปฏิจจสมุปบาทเป็นสัมมาทิฏฐิ

“ทุกขเมว อุปฺปชฺชมานํ อุปฺปชฺชติ,
ทุกขํ นිරุชฺฌมานํ นිරุชฺฌติ”ติ

น กงฺขติ น วิจิกิञฺจติ, อปรปจฺจยา ฅาณเมวสุสฺส เอตถ โหติ.
เอตฺตาวตา โข กจฺจาน สฺมมาทิฏฺฐิ โหติ.

(สํ.นិ. ๑๖/๑๕ กัจจานโคตตสุตฺร)

๒.๘ รู้ปฏิจจสมุปบาทได้ชื่อว่าเป็นสมณะแท้

เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหุมนว วา
ชรามรณํ ปชานนฺติ, ชรามรณสมุทฺยํ ปชานนฺติ,
ชรามรณนิโรธํ ปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธคามินีปฏิปทํ ปชานนฺติ.
เต โขเม ภิกขเว สมณา วา พุราหุมนว วา
สมณฺเสสุ เจว **สมณสมมตา**, พุราหุมนฺเสสุ จ **พุราหุมนสมมตา**, ..
(สํ.นិ. ๑๖/๑๓ สมณพราหฺมณสูตร)

๒.๙ รู้ธรรมะนี้แล้วหมดความสงสัยในขั้นอดีตเป็นต้น

ยโต โข ภิกขเว อริยสาวกสฺส อยญจ ปฏิจฺจสมุปฺปาโท อิมे จ
ปฏิจฺจสมุปฺปนา ธมฺมา ยถาภูตํ สมมปฺปณฺณาย สุกฺกิชฺชา โหนฺติ,
โสว ปุพฺพนฺตํ วา อุปธาวิสฺสตี “อโหสิ นุ ขวาทํ อตีตมทฺธานํ,
น นุ โข อโหสิ อตีตมทฺธานํ, ก็ นุ โข อโหสิ อตีตมทฺธานํ,
กถํ นุ โข อโหสิ อตีตมทฺธานํ,
ก็ หุตฺวา ก็ อโหสิ นุ ขวาทํ อตีตมทฺธานนุ”ติ ...
อปฺรณฺตํ วา ... เอตฺรหิ วา ปจฺจุปฺปนฺนํ ... เนตํ ฌานํ วิชฺชตี.

(สํ.นិ. ๑๖/๒๐ ปัจจยสูตร)

๒.๑๐ ไม่รู้ธรรมนี้ไม่อาจพ้นอบาย

คมภีโร จายิ ปฏิจฺจสมุปฺปาโท คมภีราวภาโส จ,
เอตสฺส อานนฺท ธมฺมสฺส อนนฺโพรธา อปฺปฏิเวธา
เอวมยิ ปชา ตนฺตาทกฺลกชาตา คุณคณฺฐิกชาตา มุณฺชปพฺพชภูตา
อปาโย ทุคฺคตี วินิปาตี **สํสาริ นาทิวตฺตตี.**

(ที.ม. ๑๐/๙๕ มหานิทานสูตร)

๒. ความสำคัญของปฏิเสธสมุပ္บาท

- ๒.๑ เป็นความจริงที่ไม่ขึ้นกับการอุปัติของพระศาสดา
- ๒.๒ เป็นธรรมลึกซึ้งเหนือตรรกะ
- ๒.๓ เป็นธรรมที่พระโพธิสัตว์พิจารณาก่อนตรัสรู้
- ๒.๔ เป็นธรรมเทศนาสายกลาง
- ๒.๕ เป็นอริยญาณธรรม
- ๒.๖ เห็นปฏิเสธสมุပ္บาทชื่อว่าเห็นธรรม
- ๒.๗ รู้ปฏิเสธสมุပ္บาทเป็นสัมมาทิฎฐิ
- ๒.๘ รู้ปฏิเสธสมุပ္บาทได้ชื่อว่าเป็นสมณะแท้
- ๒.๙ รู้ธรรมะนี้แล้วหมดความสงสัยในชั้นอดีตเป็นต้น
- ๒.๑๐ ไม่รู้ธรรมนี้ไม่อาจพ้นอบาย

ประเด็นการบรรยาย

๑. หลักปรัชญาจรรยาบรรณ
๒. ความสำคัญของปรัชญาจรรยาบรรณ
๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปรัชญาจรรยาบรรณ
๔. ปรัชญาจรรยาบรรณในกระบวนการปฏิบัติธรรม
๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาจรรยาบรรณ

๓.๑ เป็นอริยสัจที่ใคร ๆ คัดค้านไม่ได้

อิมานิ จตตาริ อริยสัจจานีติ ภิกขเว มยา ธมฺโม เทสีโต อนิคฺคหิโต
อสังฺกิลิฏฺฐโฐ อนุปวชฺโซ อปฺปฏิกุฏฺฐโฐ สมณฺเหหิ พุราหฺมณฺเหหิ วิญญูหิ..

ฉนฺนํ ภิกขเว ธาตุํ อุปาทาย คพฺภสฺสาวกฺกนฺติ โหติ,

โอกกนฺตียา สติ นามรูปํ, นามรูปปจฺจยา สฬายตฺนํ,

สฬายตฺนปจฺจยา ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา.

เวทียมานสฺส โข ปนาหํ ภิกขเว อิหํ ทุกฺขนฺติ ปญฺญเปมิ

อัยํ ทุกฺขสมุทฺทยติ...อัยํ ทุกฺขนิโรธติ...อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทา..

(อ.ติก. ๒๐/๖๒ ติตถายตฺนสูตร)

๓.๑ เป็นอริยสัจที่ใคร ๆ คัดค้านไม่ได้

กตมณฺจ ภิกฺขเว **ทุกฺข์ อริยสจฺจํ**.

ชาติปิ ทุกฺขา, ชราปิ ทุกฺขา, มรณฺมปิ ทุกฺข์,
โสภกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสापิ ทุกฺขา,
อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข, ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข,
ยมฺปิจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺข์,
สํขิตฺเตน ปณฺจูปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา.

(อ.ติก. ๒๐/๖๒ ติตถายตนสูตร)

๓.๑ เป็นอริยสัจที่ใคร ๆ คัดค้านไม่ได้

กตมณฺจ ภิกฺขเว **ทุกฺขสมุทฺยํ อริยสจฺจํ.**

อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ,
วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ, นามรูปปจฺจยา สฬายตน์,
สฬายตน์ปจฺจยา ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา,
เวทนาปจฺจยา ตณฺหา, ตณฺหาปจฺจยา อูปาทานํ,
อูปาทานปจฺจยา ภโว, ภวปจฺจยา ชาตี,
ชาตีปจฺจยา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมภวานฺตี.
เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหตี.

(อ.ติก. ๒๐/๖๒ ติตถายตนสูตร)

๓.๑ เป็นอริยสัจที่ใคร ๆ คัดค้านไม่ได้

กตมณฺจ ภิกฺขเว **ทุกฺขนิโรธํ อริยสจฺจํ.**

อวิชฺชาเย ตฺวเ ว อเสสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ,

สงฺขารนิโรธา วิญญานนิโรโธ,

วิญญานนิโรธา นามรูปนิโรโธ, นามรูปนิโรธา สฬายตฺตนนิโรโธ,

สฬายตฺตนนิโรธา ผสฺสนิโรโธ, ผสฺสนิโรธา เวทฺธานิโรโธ,

เวทฺธานิโรธา ตณฺหานิโรโธ, ตณฺหานิโรธา อูปาทานนิโรโธ,

อูปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ, ภวนิโรธา ชาตฺตินิโรโธ,

ชาตฺตินิโรธา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิร์ุชฌนฺตฺติ.

เอวเมตฺตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ.

(อํ.ติก. ๒๐/๖๒ ติตถายตฺตนสูตร)

๓.๑ เป็นอริยสัจที่ใคร ๆ คัดค้านไม่ได้

กตมณฺจ ภิกฺขเว **ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิพทา อริยสจฺจํ.**

อฺยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค.

เสยฺยถิํ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปโป,

สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนุโต สมฺมาอาชีโว,

สมฺมาวายาโม สมฺมาสตี สมฺมาสมาธิ.

(อ.ติก. ๒๐/๖๒ ติตถายตนสูตร)

๓.๒ ทุกปัจเจกยาคการเป็นอริยสัจ ๔

อิธ ภิกขเว ภิกขุ ปริวีมฺสมาโน ปริวีมฺสตี

“ยํ โข อิทํ อนเนกวิธํ

นนานุปการกํ ทุกขํ โลกํ อุปฺปชฺชตี ชรามรณํ,

อิทํ นฺ โข ทุกขํ กนิทานํ กสมุทยํ กิชาตีกํ กิปปภวํ,

กิสฺมํ สตี ชรามรณํ โหตี,

กิสฺมํ อสตี ชรามรณํ น โหตี”ติ.

(สํ.น. ๑๖/๕๑ ปริวีมฺสนสูตร)

๓.๒ ทุกปัจเจกยากการเป็นอริยสัจ ๔

โส ปริวีมัสมาโน เอวํ ปชานาติ

“ยํ โข อิทํ อนเนกวิธํ

นนานุปการกํ ทุกขํ โลกํ อุปุปชชติ ชรามรณํ,

อิทํ โข ทุกขํ ชาตินิกทานํ ชาตีสมุทยํ ชาตีสชาติกํ ชาตีปปภาวํ,

ชาติยา สติ ชรามรณํ โหติ,

ชาติยา อสติ ชรามรณํ น โหตี”ติ.

(สํ.นិ. ๑๖/๕๑ ปริวีมัสสนสูตร)

๓.๒ ทุกปัจเจกยากการเป็นอริยสัจ ๔

โส ชรามรณญจ ปชานาติ, ชรามรณสมุททยญจ ปชานาติ,
ชรามรณนิโรธญจ ปชานาติ,
ยา จ ชรามรณนิโรธसारูปคามีนี้ ปฏิปทา, ตญจ ปชานาติ,
ตถา ปฏิปนฺโน จ โหติ อนุธมฺมจारी.

อัยฺ วุจฺจตี ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย

ปฏิปนฺโน ชรามรณนิโรธาย...

(สํ.นํ. ๑๖/๕๑ ปริวิมฺสนสูตร)

๓.๒ ทุกปัจจยการเป็นอริยสัจ ๔

โส สงฺขารเ จ ปชานาติ, สงฺขารสมุทยญจ ปชานาติ,
สงฺขารนิโรธญจ ปชานาติ,
ยา จ สงฺขารนิโรธสารูปปคามินี ปฏิปทา, ตญจ ปชานาติ,
ตถา ปฏิปนฺโน จ โหติ อนฺุธมฺมจารี.

อัยฺ วุจฺจตี ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส สมฺมา ทุกฺกขฺขยาย
ปฏิปนฺโน สงฺขารนิโรธาย.

(สํ.น. ๑๖/๕๑ ปริวิมฺสนสุตฺร)

๓.๒ ทุกปัจเจกยาก็เป็นอริยสัจ ๔

ยโตะ โข อาวุโส อริยสาวโก ชาตินุจ ปชานาติ,
ชาติสมุททยณุจ ปชานาติ, ชาตินิโรธณุจ ปชานาติ,
ชาตินิโรธคามินิ ปฎิปทณุจ ปชานาติ.

เอตตาวตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมมาทิฎฐิ โหติ,
อุชुकตาสุส ทิฎฐิ, ฌมเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนุนาคโต,
อาคโต อิมํ สทฺธมมํ.

(ม.มฺ. ๑๒/๙๓ สัมมาทิฎฐิสูตร)

๓.๒ ทุกปัจเจกยาก็เป็นอริยสัจ ๔

ยา เตะสัំ เตะสัំ สัตตํานันํ ตมฺหิ ตมฺหิ สัตตนิกาเย
ชาติ สณฺหาชาติ โอกกนฺตติ นิพฺพตฺตติ อภินิพฺพตฺตติ
ขนฺธานํ ปาตุภาโว อายตฺนानํ ปฏฺฐิสสาโภ;
อัยํ วุจฺจตาวัสโส ชาติ.

ภวสมุทฺทยา ชาติสมุทฺทยโย, ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ;
อัยเมว อริโย อฏฺฐจฺจคฺคิโก มคฺโค ชาตินิโรธคามินิ ปฏฺฐิปทา.
เสยฺยถิํ. สมฺมาทิฏฺฐิ ... สมฺมาสมาธิ.

(ม.มฺ. ๑๒/๙๓ สัมมาทิฏฐิสูตร)

๓.๒ ทุกปัจจุยการเป็นอริยสัจ ๔

ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก วิญญาณญจ ปชานาติ,
วิญญาณสมุททยญจ ปชานาติ, วิญญาณนโรธญจ ปชานาติ,
วิญญาณนโรธคามินิ ปฏิปทญจ ปชานาติ.

เอตตาวตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สัมมาทิฎฐิ โหติ,
อุชुकตาสุส ทิฎฐิ, ฌมเม อเวจจปปสาเทน สมนนาคโต,
อาคโต อิมํ สทฺธมมํ.

(ม.มฺ. ๑๒/๑๐๑ สัมมาทิฎฐิสุตฺร)

๓.๒ ทุกปัจเจกยาก็เป็นอริยสัจ ๔

ฉยิเม อารุโส วิญญาณกายา: จกฺขุวิญญาณํ โสตฺตวิญาณํ
ฆานวิญาณํ ชิวหาวิญาณํ กายวิญาณํ มโนวิญาณํ.

สงฺขารสมุทฺทยา วิญาณสมุทฺตโย,

สงฺขารนโรธา วิญาณนโรโธ,

ออยเมว อริโย อฏฺฐจฺจโก มคฺโค วิญาณนโรธคามินี ปฏฺฐปทา.

เสยฺยถิทํ. สมฺมาทิฏฺฐิ ... สมฺมาสมาธิ.

(ม.มฺ. ๑๒/๑๐๑ สัมมาทิฏฐิสูตร)

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด

อนมตคฺโคยฺ ภิกฺขเว สํสาโร,

ปุพฺพา โภภฺมิ น ปญฺญาติ อวิชฺชาเนีวณานํ

สตฺตานํ ตณฺหาสญฺโฆชนานํ สนฺธาวตํ สํสرتํ.

(สํ.นិ. ๑๖/๑๑๒๔ ติณกัฏฐสูตร)

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด

ปุริมา ภิกฺขเว โภคฺชี น ปญฺณายตี อวิชฺชาย
อิโต ปุพฺเพ อวิชฺชา นาโหสี,
อถ ปจฺฉา สมภวี”ติ. เอวญฺเจตํ ภิกฺขเว วุจฺจตี,
อถ จ ปน ปญฺณายตี “อิทฺปปจฺจยา อวิชฺชา”ติ.
อวิชฺชมฺปาหํ ภิกฺขเว สาหารํ วทามิ, โน อนาหารํ.
โก จาหาโร อวิชฺชาย, “ปญฺจ นีวรณา”ติสฺส วจฺนียํ...
“ตีณิ ทฺวจฺจริตานี”ติสฺส วจฺนียํ...

(อ.ทสก. ๒๔/๖๑ อวิชชาสูตร)

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด

“อินุทริยาสำโว” ติสฺส วจณียํ...

“อस्ताสมปชญณฺ” ติสฺส วจณียํ...

“อโยนิโส มนสิกาโร” ติสฺส วจณียํ...

“อสุสทฺธิยณฺ” ติสฺส วจณียํ...

“อสุทฺธมฺมสุสวาน” นุตฺติสฺส วจณียํ...

“อสุปฺปุริสสํเสโว” ติสฺส วจณียํ...

เอวเมตฺติสฺสา อวิชฺชาย อาหาโร โหติ, เอวญจ ปาฏิปุริ.

(อ.ทสก. ๒๔/๖๑ อวิชชาสูตร)

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด

ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก อวิชชณฺจ ปชานาติ,
อวิชชาสมุทฺถยณฺจ ปชานาติ, อวิชชานีโรธณฺจ ปชานาติ,
อวิชชานีโรธคามินิ ปฏฺฐิปทณฺจ ปชานาติ.

เอตฺตาวตฺตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก **สมฺมาทิฏฺฐิ** โหติ,
อุชฺศตาสฺส ทิฏฺฐิ, ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต,
อาคโต อิมํ สทฺธมฺมํ.

(ม.มู. ๑๒/๑๐๓ สัมมาทิฏฐิสูตร)

๓.๓ ไม่มีเหตุต้นตอแรกสุด

ยัม โข อารุโส ทุกฺเช อณานํ, ทุกฺขสมุทเย อณานํ,
ทุกฺขนิโรธเ อณานํ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อณานํ.
อัยฺ วุจฺจตาโรโส อวิชฺชา.

อาสวสมุทฺยา อวิชฺชาสมุทโย, อาสวนิโรธา อวิชฺชานิโรโธ.

ออยเมว อริโย อฏฺฐจฺจคิโก มคฺโค
อวิชฺชานิโรธคามินิ ปฏิปทา.

(ม.มฺ. ๑๒/๑๐๓ สัมมาทิฏฺฐิสูตฺร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

“โก นุ โข ภาณเต **มุสตี**” ตี.

“โน กถโล ปโณห” ตี ภควา อโวจ,...

“กิปจฺจยา นุ โข ภาณเต ผสฺโส” ตี. เอส กถโล ปโณห,
ตตร กถลํ เวยฺยากรณํ

“สพายตนปจฺจยา ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา” ตี.

(สํ.นិ. ๑๖/๑๒ โมลียัคคฺคฺนฺสูตฺร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

“โก นุ โข ภนุเต **เวทยตี**”ติ.

“โน กุลโล ปโณห”ติ ภควา อโวจ,...

“กัจจยา นุ โข ภนุเต เวทนา”ติ. เอส กุลโล ปโณห,
ตตฺร กุลลํ เวยฺยาकर्ณํ

“ผสมสัจจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา”ติ.

(สํ.นํ. ๑๖/๑๒ โมลียัคคฺคฺนสูตร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

“โก นุ โข ภนุเต **ตณฺหียตี**” ตี.

“โน กถฺโล ปโณห” ตี ภควา อโวจ,...

“กิปจฺจยา นุ โข ภนุเต ตณฺหา” ตี. เอส กถฺโล ปโณห,
ตตฺร กถฺลํ เวยฺยากรณํ

“เวทนาปจฺจยา ตณฺหา, ตณฺหาปจฺจยา อฺปาทานนุ” ตี.

(สํ.นិ. ๑๖/๑๒ โมลียพคฺคฺนสูตร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

“โก นุ โข ภนุเต **อุปาทิยตี**” ตี.

“โน กถโล ปโณห” ตี ภควา อโวจ,...

“กิปจจยา นุ โข ภนุเต อุปาทานนุ” ตี, เอส กถโล ปโณห,
ตตฺร กถลํ เวยยากรณํ

“ตณฺหาปจจยา อุปาทานํ, อุปาทานปจจยา ภโว” ตี ...

เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺทโย โหตี.

(สํ.นិ. ๑๖/๑๒ โมลียพคฺคฺนสูตร)

๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี

อณฺณตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ

“กตมํ นุ โข ภนฺเต ชรามรณํ, กสฺส จ ปนฺนํ ชรามรณนุ”ติ.

“โน กสฺสโล ปญฺโห”ติ ภควา อโวจ ...

เอเต เต ภิกฺขุ อุโภ อนฺเต อนุปคฺมม มชฺเฌน ตถาคโตะ

ธมฺมํ เทเสตี “ชาติปจฺจยา ชรามรณ นุ”ติ.

(สํ.น. ๑๖/๓๕ อวิชชาปัจจยสูตร)

๓.๕ เหตุแห่งความหลากหลาย

ธาตุนानตตํ ภิกขเว ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ สยฺยณานานตตํ,
สยฺยณานานตตํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ สงฺกปฺปนานตตํ
สงฺกปฺปนานตตํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ผสฺสนานตตํ,
ผสฺสนานตตํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ เวทณานานตตํ,
เวทณานานตตํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ฉนฺทณานตตํ,
ฉนฺทณานตตํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ปริฬาหนานตตํ,
ปริฬาหนานตตํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ปรีเยสนานานตตํ,
ปรีเยสนานานตตํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ ลากฺขนานตตํ.

(สํ.นិ. ๑๖/๙๓ พาทิรผัสสนานัตตสูตร)

๓.๖ ปัจจัยอาการในจิตใจกระทบไปสู่สังคมส่วนรวม

อิตี โข ปเนตฺ อานนฺท เวทนํ ปฏิจฺจ ตณฺหา,
ตณฺหํ ปฏิจฺจ ปฺริเยสนา, ปฺริเยสนํ ปฏิจฺจ ลาภो,
ลาภํ ปฏิจฺจ วินิจฺฉโย, วินิจฺฉยํ ปฏิจฺจ ฉนฺทราโค,
ฉนฺทราคํ ปฏิจฺจ อชฺโณसानํ, อชฺโณसानํ ปฏิจฺจ ปฺริคฺคโห,
ปฺริคฺคหํ ปฏิจฺจ มจฺฉริยํ, มจฺฉริยํ ปฏิจฺจ อารกฺโข. **อารกฺขาธิกรณํ**
ทณฺธาทานสฺตถาทานกฺลหฺวิคฺคหฺวิวาทตฺวํตฺวํเปสฺสญฺญมฺสาวาทา
อเนเก ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา สมฺภวนฺตี.

(ที่.ม. ๑๐/๑๐๓ มหานิทานสูตร)

๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปฏิจจสมุปปบาท

- ๓.๑ เป็นอริยสัจที่ใคร ๆ คัดค้านไม่ได้
- ๓.๒ ทุกปัจจยการเป็นอริยสัจ ๔
- ๓.๓ ไม่มีเหตุต้นต่อแรกสุด
- ๓.๔ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของอัตตาตัวตนในทุกกรณี
- ๓.๕ เหตุแห่งความหลากหลาย
- ๓.๖ ปัจจยการในจิตใจกระทบไปสู่สังคมส่วนรวม

สวัสดีครับ